

INVESTIȚIA ÎN CAPITALUL UMAN – CAUZA FUNDAMENTALĂ A DEZVOLTĂRII DURABILE

Les investissements dans la sphère humaine – la cause principale du développement durable

*Lilia DUMBRĂVEANU,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*

Rezumat: *Conceptul de capital uman se referă la faptul că oamenii investesc în ei înșiși prin educație, formare, îngrijire medicală sau alte activități, care sporesc veniturile viitoare prin creșterea câștigurilor pe întreaga durată a vieții. Investiția în capitalul uman reprezintă orice activitate menită să asigure o sporire a calităților productive ale persoanei, în scopul obținerii unor venituri suplimentare într-o perioadă ulterioară și presupune beneficii atât pentru individ, firme, cât și societate. Dezvoltarea capitalului uman presupune importante investiții în sistemul educației publice și asigurarea condițiilor necesare pentru furnizarea unor servicii de calitate. Doar o educație de calitate poate asigura și spori potențialul de inovație și adaptare a societăților moderne, atingerea unor performanțe înalte, capitalizând calitățile specifice ale economiei moderne, întemeiată pe cunoștințe, informație și competiție. Noutatea științifică s-ar rezuma în abordarea sistemică a capitalului uman prin prisma corelației dintre educație, sănătate și migrațiune.*

Cuvinte-cheie: *investiție, cheltuieli, capital uman, învățământ, educație, student, angajat, firmă, societate, formare continuă, creștere economică, viitor, migrație, exod de creiere, locuri de muncă, salariu, calități productive, tehnologii informaționale, finanțe, etc.*

Abstract: Le concept de capital humain se réfère au fait que les gens investissent en eux-mêmes à travers l'éducation, la formation, soins médicaux ou d'autres activités qui augmentent les revenus futurs en augmentant leurs gains à vie. Investir dans le capital humain est une activité visant à assurer une augmentation de qualités productives de la personne, d'obtenir des revenus supplémentaires dans une période ultérieure. Développement du capital humain implique des investissements importants dans le système d'éducation public. Seule une éducation de qualité peut offrir et d'augmenter le potentiel d'innovation et d'adaptation des sociétés modernes, atteindre la haute performance, capitalisant qualités spécifiques de l'économie moderne, basée sur la connaissance, l'information et de concurrence. Investissements dans le capital humain suppose des avantages individuels, pour les entreprises et pour la société. L'innovation scientifique décrirait l'approche systémique de capital humain grâce à la corrélation entre l'éducation, la santé et la migration.

Mots-clés: investissement, frais, le capital humain, éducation, étudiant, entreprise, société, formation continue, croissance économique, avenir, migration, emplois, salaire, qualités productives, technologies de l'information, finances.

Actualitatea temei investigate derivă din faptul că, în condițiile trecerii Republicii Moldova la o economie de piață funcțională o importanță deosebită o are valorificarea maximă a tuturor mijloacelor materiale și financiare, a tuturor posibilităților oferite de baza tehnico-materială, iar mijlocul principal de realizare a acestui obiectiv o reprezintă utilizarea rațională a capitalului uman.

În cazul Moldovei, o țară cu puține resurse naturale, investițiile în resursele umane reprezintă strategia-cheie. Constituind un sfert din populația țării, tinerii sînt resursa ei cea mai valoroasă.

Conceptul de capital uman se referă la faptul că oamenii investesc în ei înșiși prin educație, formare, îngrijire medicală sau alte activități, care sporesc veniturile viitoare prin creșterea câștigurilor pe întreaga durată a vieții. În viziunea majorității autorilor, investiția în capitalul uman reprezintă orice activitate menită să asigure o sporire a calităților productive ale persoanei, în scopul obținerii unor venituri suplimentare într-o perioadă ulterioară.

Cheltuielile pentru educație și sănătate sînt tratate, de regulă, ca și investiție, deoarece abilitățile constituente ale capitalului uman pot fi utilizate, practic, oricînd, în funcție de mediul social și economic, în care indivizii se pot plasa la un anumit moment. Mai mult, investiția este una continuă, țintind fie dezvoltarea (de exemplu, cursurile de perfecționare sau educația continuă), fie menținerea stocului de capital (de exemplu, consultațiile medicale periodice).

Investițiile în capitalul uman presupun beneficii atît pentru individ, firme cît și pentru societate.

Pentru un angajat, motivarea pentru menținerea sănătății, obținerea studiilor și formarea abilităților profesionale este creșterea veniturilor, satisfacții mai mari de la munca depusă, îmbunătățirea condițiilor de muncă, creșterea respectului de sine. Pentru firmă, investirea banilor în dezvoltarea personalului contribuie la majorarea productivității muncii, minimizarea pierderii timpului de muncă și eficiența lucrului, care contribuie la îmbunătățirea capacității concurențiale. Pentru societate, în general, efectul se exprimă prin sporirea bunăstării cetățenilor, creșterea economică și mărirea activității cetățenilor.

Prosperitatea și dezvoltarea economică a Republicii Moldova depinde de integrarea rapidă într-o economie globală și regională competitivă, unde cunoștințele sînt recunoscute ca un factor esențial pentru dezvoltare și informația este considerată la fel de valoroasă ca și alte resurse naturale – metal, petrol și altele, fiind considerată ca și investiție în acest sens.

Deci, capitalul uman și instituțional sînt resursele-cheie în era informațională, resurse ce necesită ocrotire, cultivare și investiții.

Edificarea societății informaționale presupune crearea și aplicarea pe scară națională a unui sistem modern de educație și instruire a tinerii generații. Nivelul de informatizare a sistemului educațional este determinat, în primul rînd, de dotarea instituțiilor de învățămînt cu computere și acces la Internet. Cu toate că în ultimii ani au fost lansate mai multe inițiative ale autorităților publice pentru îmbunătățirea nivelului de dotare cu calculatoare a instituțiilor de învățămînt și conectare la Internet, datele statisticii oficiale și rezultatele sondajelor nu indică o îmbunătățire esențială. Baza tehnico-materială a învățămîntului continuă să se deterioreze, iar investițiile capitale anuale de numai 5% din suma tuturor cheltuielilor pentru învățămînt sînt absolut insuficiente.

Investițiile în infrastructura educațională s-au majorat de la 2,5 milioane lei în anul 2000 la 263,9 milioane lei în anul 2008. Numai în perioada 2007-2008 au fost asigurate cu echipament de laborator și materiale didactice 1190 de instituții de învățămînt din mediul rural: licee, școli medii, gimnazii. În aceeași perioadă au fost dotate cu echipament, conform domeniilor ocupaționale, 30 de unități de învățămînt secundar profesional, în sumă de 5,5 milioane lei. Totodată, globalizarea economiei, creșterea fluxurilor internaționale de informații, tehnologiilor, produse și de capital creează o competiție globală în domeniul competențelor [2].

Impactul tehnologiilor moderne modifică natura muncii și reduce ponderea locurilor de muncă ce necesită calificări joase. Acest fapt impune trecerea de la un proces de instruire bazat pe memorarea cunoștințelor la unul ce asigură dezvoltarea abilităților de achiziționare a acestora. La fel, un impact benefic asupra sistemului educațional ar avea creșterea calității studiilor post-universitare.

Pe piața muncii se atestă o cerere crescîndă în specialiști de calificare înaltă în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații. Cu părere de rău, lipsa personalului calificat reprezintă cea mai mare problemă pentru dezvoltarea curentă a afacerilor. Programatorii, elaboratorii de baze de date, managerii de proiect și controlorii calității sînt cele mai cerute calificări pe piață, astfel pregătirea acestor tipuri de specialiști ar trebui să fie o prioritate pentru sistemul educațional.

Conform Sondajului de opinie vizînd pregătirea tinerilor specialiști, efectuat recent de către Centrul de Investigații Sociologice și Marketing „CBS AXA”, sistemul educațional universitar necesită schimbări în vederea unei instruirii profunde de specialitate, actualizarea programului de studii și conținutul cursurilor, precum și dezvoltarea abilităților practice în vederea creșterii competitivității absolvenților pe piață.

Actualmente, nu există un echilibru între cererea și oferta specialiștilor, între nivelurile lor de pregătire practică și teoretică. Iar cerințele angajatorilor față de nivelul de pregătire practică a specialiștilor sînt destul de mari.

Concomitent, urmează de aprofundat interacțiunea dintre sectorul privat și cel universitar. Drept urmare ar putea beneficia ambele părți. La momentul actual o mare parte dintre companii interacționează cu sectorul universitar, marea majoritate a acestora acceptînd studenții pentru efectuarea stagiului. Stagiile sînt avantajoase atît pentru companii, cît și pentru universități. Studenții ar primi o experiență practică reală, în timp ce companiile au forță de muncă temporară. De asemenea, stagiile ar putea facilita procesul de recrutare pentru companii [4].

Tinerii din Republica Moldova se confruntă cu greutăți în angajarea în cîmpul muncii imediat după finalizarea studiilor, fapt argumentat prin lipsa experienței sau vechimii în muncă, lipsa unor activități destinate încurajării participării tinerilor și încadrarea acestora în cîmpul muncii.

Tinerii preferă să asimileze profesii moderne pe care le solicită economia reală (domeniile ca: comerțul, turismul, serviciile hoteliere, resursele umane, serviciile de telecomunicații), lăsînd la o parte profesiile clasice.

În contextul modificării cererii și ofertei de pe piața muncii și al provocărilor de ordin demografic, este tot mai dificil ca tinerii să se încadreze în această piață. Totodată, pentru o bună parte dintre agenții economici tineretul nu reprezintă o categorie prioritară la angajare, ei avînd anumite rezerve față de aceștia.

Astfel, pe de o parte, pregătirea academică a tinerilor specialiști reduce din compatibilitatea lor cu cererea de pe piața muncii, creîndu-se discrepanțe serioase în procesul de angajare a acestora. Pe de altă parte, competența lor profesională este pusă la îndoială în multe cazuri de angajatori în lipsa unor cunoștințe practice de specialitate. Asigurarea calității înalte a studiilor care ar facilita dezvoltarea resurselor umane, creșterea gradului de ocupare și promovarea incluziunii sociale ține de politicile educaționale pe termen lung.

Discrepanțe există, de asemenea, privind taxele de studii între specialitățile-cheie în economia națională ca marketing, bănci și audit, turism și servicii hoteliere, drept, finanțe și asigurări, științe administrative și informatică și cele mai puțin atractive cum sînt biblioteconomia, metrologia, ingineria.

Tinerii pot fi motivați prin implementarea unor politici în domeniul tineretului de asigurare a calității, de finanțare, de sprijinire a mobilității educaționale, de finanțare a programelor de cercetare, de sprijinire a inițiativelor studentești etc. Calitatea înaltă a educației și educația accesibilă tuturor reprezintă elementele indispensabile ale unei societăți moderne, inclusiv în contextul obiectivelor Procesului Bologna care se realizează în Republica Moldova începând din anul 2005.

Dezvoltarea capitalului uman presupune importante investiții în sistemul educației publice și asigurarea condițiilor necesare pentru furnizarea unor servicii de calitate. Doar o educație de calitate poate asigura și spori potențialul de inovație și adaptare al societăților moderne, atingerea unor performanțe înalte, capitalizând calitățile specifice ale economiei moderne, întemeiată pe cunoștințe, informație și competiție.

Promovarea spiritului antreprenorial ar fi o ieșire din impas pentru tinerii specialiști care sînt marginalizați pe piața muncii din cauza salariilor mici și a caracterului monoton al pieței muncii.

Încurajarea tinerilor antreprenori sau a tinerilor specialiști de a practica o afacere sau proiecte științifice în domeniul preferat, cu suportul autorităților locale și al agenților economici, nemijlocit interesați în activitățile întreprinse de aceștia, ar reduce considerabil riscul exodului de creiere și ar contribui la micșorarea sărăciei în rândurile tinerilor. Exodul de creiere contribuie la apariția riscului de creștere a impozitelor pe venit pentru populația economic activă. De asemenea, afectează sistemul educațional și creșterea economică prin reducerea numărului forței de muncă calificate. Prin urmare, este necesară elaborarea de politici de corelare a raportului dintre procesul de educație și instruire a tineretului și cerințele economiei reale [1].

Deși în Republica Moldova există instituții specializate în consolidarea capacităților în domeniul afacerilor și în servicii de consultanță, capacitatea lor este limitată, deoarece ele activează mai mult în centrele raionale și localitățile urbane mai dezvoltate, mediul rural fiind defavorizat. Nivelul cunoștințelor tinerilor privind cerințele serviciilor de creditare (pregătirea planurilor de afaceri, informația privind gajul etc.) este încă destul de scăzut. În acest sens, este necesară dezvoltarea și diversificarea continuă a serviciilor de suport și consultanță în domeniul economic drept una din căile de implicare a tinerilor în viața economică.

Șomajul în rândul tinerilor este în mare măsură cauzat de salariile mici la locurile de muncă oferite de agențiile de ocupare a forței de muncă. Acesta constituie 13,7% în rândurile tinerilor cu vîrsta cuprinsă între 15 și 24 ani. Respectiv, pentru categoria de vîrstă cuprinsă între 15-29 ani acest indicator are valoarea de 11,1%, ceea ce înseamnă o pierdere reală de capital uman și apariția unui deficit de cadre înalt calificate, capabile să-și aplice potențialul intelectual [2].

Angajarea populației tinere în câmpul muncii depinde, în mare măsură, de nivelul ei de instruire. Conform datelor statistice, majoritatea persoanelor tinere cu perspective de carieră profesională nu sînt motivate să fie prezente pe piața muncii. Mulți absolvenți ai instituțiilor superioare de învățămînt nu-și găsesc un loc de muncă corespunzător calificării profesionale obținute. Acest fapt denotă că tinerii, la alegerea specialităților, nu au avut suficientă consiliere referitor la situația și cerințele pieței muncii din Republica Moldova.

În prezent, tinerii resimt o lipsă de informare în ceea ce privește orientarea lor sub aspect profesional. Majoritatea tinerilor își aleg meseria sau profesia fără a ține cont de evoluția acesteia pe piața muncii și de perspectivele de angajare. Astfel, devine stringentă necesitatea extinderii programelor de orientare profesională și de consiliere în carieră care le-ar permite tinerilor să înțeleagă mai bine situația de pe piața muncii și să-și conștientizeze propriile abilități în domeniul ales.

În acest sens, putem afirma că, pentru o orientare corectă și strategică în alegerea profesiei, dar și pentru consilierea studenților privind situația și cerințele de pe piața muncii din Republica Moldova, au fost create și funcționează centre de orientare profesională și plasare în câmpul muncii în cadrul Universității de Stat și Universității Tehnice din Moldova, Incubatorul de afaceri din cadrul Academiei de Studii Economice din Moldova și centre regionale de informare cu privire la piața muncii în municipiile Chișinău, Bălți și Cahul. Centre de orientare și consiliere profesională urmează a fi create în cadrul tuturor instituțiilor de învățămînt superior din țară.

Deci, s-ar putea enumera cîteva obiective de bază privind ameliorarea mediului de dezvoltare umană (în special, a tineretului) implicînd concomitent și o serie de măsuri (politici) în această direcție (conform Programului de activitate a Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” 2009-2013).

Obiective:

- 1) „Asigurarea oportunităților economice pentru tineri” (îmbunătățirea condițiilor în vederea atragerii tineretului în sectorul economic; sporirea volumului investițiilor (autohtone, din remitențe, investiții străine directe) pentru afaceri inițiate de tineri; creșterea capacității tinerilor de inițiere și gestionare a afacerilor; sporirea anuală a numărului de afaceri inițiate de tineri; sporirea accesului la informații și a schimbului de experiență; asigurarea șanselor egale pentru tineri în obținerea locurilor de muncă.
- 2) „Dezvoltarea competențelor profesionale ale tinerilor în conformitate cu cererea de pe piața muncii”, care va contribui la sporirea numărului de tineri beneficiari de instruire și orientare profesională și la reducerea ratei șomajului.
- 3) „Îmbunătățirea oportunităților de angajare a tinerilor” va spori gradul de informare a tinerilor privind ofertele pe piața muncii, va asigura șanse egale la obținerea locurilor de muncă și va contribui la reducerea ratei șomajului în rândul tinerilor [3].

Recomandări:

Instituțiile academice în cooperare cu angajatorii, ca motoare generatoare de forță de muncă calificată, ar trebui să implementeze o politică de corelare dintre cererea de pe piața forței de muncă și ofertă. Investirea în infrastructura pentru cercetare și inovare, oferind stimulente și facilități pentru antreprenariat și dezvoltări intelectuale, precum și oferirea unor oportunități pentru stabilirea legăturilor academice, consolidarea și susținerea ulterioară a rețelelor de cercetare și de mobilitate temporară a reprezentanților mediului academic. Antrenarea antreprenoriatului în rândurile tinerilor ar fi o politică cheie în sensul implicării lor în economie. Modalitățile de antrenare cele mai diverse pot fi cultivarea și dezvoltarea capacităților de antreprenariat prin educație de calitate, acces liber la informație și transfer de cunoștințe prin intermediul programelor de schimb academic și cursurilor specializate.

Noutatea științifică s-ar rezuma în abordarea sistemică a capitalului uman prin prisma corelației dintre educație, sănătate și migrațiune, problematica capitalului uman, fiind examinată integrativ la joncțiunea domeniilor științifice ale economiei și sociologiei.

Bibliografie:

1. Monitor social. Exodul de creiere: provocări, consecințe, căi de acțiune, Chișinău, 2010.
2. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.
3. Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” 2009-2013, Chișinău, 2009.
4. Proiect, Tezele raportului, Oleg ROTARU, viceministrul dezvoltării informaționale, la masa rotundă cu tema „Modernizarea procesului de instruire în domeniul TIC” (6 noiembrie 2008).